

Kdo je vlastně písničkář či písničkářka? „Vševědoucí“ Wikipedie říká: „Písničkář nebo písničkářka jsou takoví hudební tvůrci, kteří si své vlastní jednoduché hudební skladbičky zvané písničky tvoří sami vlastními silami (svépomocí). Písničkář je tedy zároveň autorem hudby i textu písně, je tedy sám sobě jak hudebním skladatelem, tak i textařem, kromě toho obvykle bývá i prvním a někdy i jediným interpretem. Hovoříme zde o činnosti také zvané písničkářství.“ No, raději nechme Wikipedii s jejími skladbičkami a svépomocí být. Kdy vlastně písničkářství začalo? Patrně v době, kdy pravěký Kopčem či jiný člen jeho kmenu začal broukat po ulovení mamuta na protest, že na něj nezbyl morek z kostí. Bylo to snad o něco později, kdy šílený Nero falešným hlasem zpíval o požáru Říma, který svépomocí založil? Zcela jistě můžeme řadit mezi písničkáře i „žáky darebáky“ toulající se ve středověku od univerzity k univerzitě. Ještě mi v uších zní zhudebnění a interpretace písní žáků darebáků v podání vynikající kapely bratří Traxlerů, začínající jako Skiffle Kontra (několikrát měnící název), se slovním doprovodem Miroslava Horníčka. Snad nejznámějším českým písničkářem byl Karel Hašler. Skládal geniální melodie se zdánlivě naivními texty opěvujícími krásu Prahy, krásu české písničky nebo protestující proti válce či karikující rodící se bolševismus. S českou písničkou na rtech umíral v Mauthausenu, táboře přezdívaném „drtič kostí“. Ve stejných dobách na druhé straně oceánu putoval Spojenými státy písničkář Woody Guthrie, který v roce 1940 vytvořil text k legendární This Land is Your Land, zpívané na spoustě schůzí a shromáždění. Napsal asi 1000 písní a jak známo, byl guru další legendy - Roberta Zimmermana - Boba Dylana. O rok později na opačné straně Zeměkoule dobrovolně rukoval do Rudé armády sedmnáctiletý Moskván Bulat Okudžava. V té době byly dva roky Vladimírovi, synkovi sovětského důstojníka. Jeho celé jméno bylo Vladimír Semjonovič Vysockij. V New Yorku žil v té době stejně starý chlapec jménem Peter Yarrow, pozdější zakladatel tria Peter, Paul and Mary. V tom roce si manželé Zimmermannovi museli na narození synka Roberta ještě chvíli počkat. Kdo věděl, že v době, kdy svět byl ve válce, kdy stateční i méně stateční umírali, se rodí budoucí písničkářské legendy? Britský muzikant Justin Lavash, žijící v Praze, mi jednou v rozhovoru řekl: „Je třeba mačkat knoflík!“. Touto metaforou měl na mysli, že muži a ženy s kytarou musí reagovat, nesesedět nečinně. Bylo a je jedno, zda to bude na kterémkoli místě Zeměkoule. Ti, jimž jsme zvykli říkat písničkáři a písničkářky, byli vždy na obtíž těm, proti nimž zpívali a hráli. Rozdíl byl pouze v rozsahu a systému represí. Byly doby, kdy do mírových pochodů proti válce ve Vietnamu střílela Národní garda, byly doby, kdy vojáci u moci přerazili před popravou ruce populárnímu písničkáři a kdy současný úspěšný podnikatel a bývalý příslušník StB zhášel zápalky o ruce českého písničkáře, aby jej donutil k emigraci. Štáby dobře placených fízlů „vědecky“ rozebíraly každé slovo písně o Kamnech či jednoduše zakázali festival, či světové písničkáře vypnuly proud. Společným jmenovatelem uvedených reakcí mocných byl strach. Strach před pravdou, nenávisť k humoru, parodii, v nichž se i tupci poznali. Když Jiří Dědeček zazpíval v prosinci 1989 na Letenské pláni píseň Vraťte mi nepříteli, předpověděl budoucí vývoj. Otázkou je, zda svoboda projevu je současně i „hrotem“ potřeby písničkářů? Generace písničkářů narozených koncem čtyřicátých a v padesátých letech minulého století, ať již tvořili hnutí Šafrán, či vyprodávali amfiteátry festivalů, byli vnímáni publikem jako protest a publikum v každé sloce, v každém řádku, hledalo jinotaj, pokud nebyly přímým protestem. Co říká hudba a texty všech těch Mertů, Krylů, Hutků, Veitů, Nohaviců, Janoušků, Redlů a dalších dnešnímu publiku? Mohou oslovit pouze generační soupečníky, nebo je v nich, slovy písně Vladimíra Mišíka, „něco, co tam zůstalo“? Generace dnešních dvaceti- i třicetiletých dospívá v demokracii, ale současně i ve virtuálním světě počítačů, touhy zbohatnout, propagované asertivity a flexibility - vlastností, které bych nazval sobectvím a

ohýbáním hřbetu před mocí a bohatstvím. Do této generace je pumpován kult mládí, jehož vývěsní štít nesou sotva školetí manažeři a politici, žijící ve věži ze slonové kosti. Jenže i v tomto duševním úhoru zpívá, skládá a hraje několik tváří, které mám rád a které bez rozpaků zařadím mezi písničkáře. Hořkost zaznívá i z úst starší generace zpívající o tom, že „kick boxer zpívá Kryla a komunista nás hájí v Bruselu“, ale myslím, že nová generace pluje na jiné lodi výpovědi, než je folková hudba. Jistě, písničkáři mladší generace žijí a mohl bych vyslovit řadu jmen lidí, které rád poslouchám a jejichž tvorby si vážím. Jsou někdy křehčí a poetičtí, místo protestu občas zpívající o tom, že je krásné se ráno probudit uprostřed rodiny, jsou vtipní, někdy cítím odlesk jejich hudebních lásek z Greenwich Village. Společným jmenovatelem této generace je, že média o ni kolektivně nejeví zájem. Jistě, občas se i v médiích jakoby zableskne na lepší časy. Mezi mediálně známé mladé tváře se známkou „písničkář“ v současnosti patří zejména Ondřej Ládek – Xindl X či Tomáš Klus. U prvního z nich jsem v počátcích ocenil přemíru dobrých metafor reagujících na potíže dnešních třicetiletých „lúzrů“, u druhého jmenovaného cítím spíše silné manažerské prášky a sklon k varietnímu vystoupení, než upřímnou a pravdivou výpověď, byť v pozadí slyším o nástupnictví po Karlu Krylovi, což ovšem nelze brát vážně. Xindl X se stal i občasnou hvězdou bulváru, což by mi tolik nevadilo, kdyby jeho další tvorba jaksí „nevařila z podstaty“. Myslím, že jeho počáteční zařazení k písničkářům bylo spíše přestupní stanicí. Krom frustrace z nabyté svobody srážené odporem k politice občas zabolí stíny minulosti, které jsou, myslím, nové generaci spíše lhostejné. Stín Karla Sabiny se ještě občas vynoří, neboť i písničkáři jsou jen lidé, se všemi klady a zápory. Písničkářství, stejně jako poezie, se po listopadu 1989 stalo určitou oázou. Oázou pro ty, kteří chtějí a umějí naslouchat něčemu jinému než cinkotu peněz a opojnosti slávy a moci. Ostatně celý žánr zvaný folk se stal jakousi oázou, malým místem na mapě kultury. Proto na otázku, zda má písničkářství nějakou budoucnost, lze odpovědět vcelku jednoduše - budme rádi, že je to zatím alespoň takhle. Život není a nebyl nikdy ani černý, ani bílý.